

księgozbiory ponemieckie, które są porządkowane obecnie w ramach osobnej akcji. W r. akad. 1947/48 księgozbiór powiększył się o 13.647 vol. (z tego egz. obowiązkowy 4.284 vol.). Schemat organizacyjny Biblioteki przedstawia się następująco: Dyrekcja, dział admin.-gosp., dział uzupełniania, biuro egzemplarza obowiązkowego, sortownia, dział czasopism, dział opracowania, dział udostępniania, dział starych druków, dział rękopisów, gabinet graficzny, gabinet śląsko-łuzycki, introligatornia. Bieżąco otrzymuje Biblioteka 784 czasopism (197 zagraniczn.). Wydano już Informator I. Biblioteki: „Katalog słowiańskich czasopism i wydawnictw ciągłych“. Prócz czytelni głównej czynna jest osobna czytelnia rękopisów i starych druków. Przystąpiono do prac wstępnych nad katalogiem centralnym bibliotek instytutowych i zakładowych. Dział rękopisów jest całkowicie udostępniony. Opracowuje się katalog rękopisów, w pierwszym rzędzie poloników. Stare druki z zasobu d. Biblioteki Uniwersyteckiej, pozbawione katalogu układa się alfabetycznie w obrębie stuleci; uporządkowano w ten sposób wszystkie inkunabuły — w toku praca nad wiekiem XVI. Gabinet graficzny znajduje się w stadium organizacyjnym. Uratowana część d. Biblioteki Uniwersyteckiej (druki 19 i 20 w.), pozbawiona inwentarzy i katalogów otrzymuje magazynowy dawny układ działowy i w ten sposób jeszcze przed skatalogowaniem może być częściowo udostępniona. W odniesieniu do księgozbiorów zabezpieczonych rozpoczęto ostatnio przy pomocy Min. Oświaty wielką akcję segregacyjną i inwentaryzacyjną, która doprowadzi do całkowitego uporządkowania tego materiału. Obok Biblioteki Uniwersyteckiej w obrębie Uczelni istnieją biblioteki: lekarska i politechniczna.

u

Archiwum Państwowe we Wrocławiu.

Do roku 1947 Archiwum Państwowe wkładało najwięcej wysiłku w odszukiwanie archiwaliów ulokowanych w różnych miejscowościach Dolnego Śląska oraz w zabezpieczanie odnajdywanych zbiorów. Zabezpieczanie polegało zasadniczo na zwożeniu uratowanych archiwaliów do własnych magazynów. Prace porządkowe, których mimo wszystko nie zaniedbywano, nie mogły ze zrozumiałych względów postępować bardzo szybko. W ciągu roku 1948 następowało stopniowo pewnego rodzaju przestawienie w działalności Archiwum: prace zabezpieczające schodziły powoli na drugi plan, natomiast główną uwagę zwrócono na porządkowanie nagromadzonych archiwaliów, celem jak najrychlejszego udostępnienia ich dla pracowników naukowych.

Nie znaczy to, aby całkowicie przerwano akcję zabezpieczania; akcja była kontynuowana i będzie trwała dopóty, dopóki wszelkie

archiwalia, nie posiadające należytej opieki nie znajdują się w pomieszczeniach Archiwum Państwowego. W dziedzinie zabezpieczenia archiwaliów starano się przede wszystkim przewieźć do Wrocławia resztę tych zbiorów, których zwożenie rozpoczęto w latach poprzednich. W ten sposób zakończono akcję zwożenia akt b. rejencji opolskiej z Opola oraz archiwum rodowego i gospodarczego hr. Schaffgotschów z Sobieszowa i z Cieplic. Materiały te zajęły ogółem 9 wagonów kolejowych. Z większych zbiorów zwieziono archiwum hr. Brühlów z Brodów k/żar, ocalałe resztki registratury koncernu Giesche oraz cenniejsze akta banku Eichborn et Co z Wrocławia, dalszą część Archiwum m. Zgorzelca oraz duże, cenne i stosunkowo mało zniszczone archiwum b. Śląskiego Konsystorza Ewangelickiego we Wrocławiu, wreszcie — szereg mniejszych zespołów liczących po kilka lub po kilkanaście metrów bieżących akt. Zadanie Archiwum w dziedzinie zabezpieczenia archiwaliów nie zostało jeszcze w całości wykonane, można jednak powiedzieć, że około 85% archiwaliów, których miejsca przechowania były znane, ulokowano do roku 1948 w magazynach Archiwum Państwowego. Reszta zostanie zwieziona w ciągu następnego roku.

Jak już wyżej wspomniano, Archiwum przystąpiło w tym roku na większą skalę do porządkowania archiwaliów. Przede wszystkim kontynuowano porządkowanie tych materiałów, które zawierają najcenniejsze wiadomości do dziejów Śląska i których porządkowanie rozpoczęto jeszcze w 1946 r. Tu zasługują na uwagę resztki archiwaliów, które ocalały ze zbiorów przechowywanych przed 1939 r. w b. niemieckim Archiwum Państwowym we Wrocławiu. W ciągu ubiegłego roku uporządkowano z nich całkowicie 33 grup akt, liczących razem 8.812 jednostek archiwalnych. Poważną pomocą w tej pracy były dawne inwentarze archiwalne, które w pewnej przynajmniej części udało się odnaleźć.

Dużo wysiłku włożono również w doprowadzenie do porządku archiwum hr. Schaffgotschów. Archiwum to, zachowane stosunkowo bez większych strat a zawierające między innymi interesujące materiały do spraw polskich, będzie wymagało kilku lat pracy zanim zostanie całkowicie udostępnione. W ciągu 1948 r. uporządkowano starszą część zbiorów (bez dokumentów, które odzyskano dopiero pod koniec roku), co wyraża się liczbą 4.607 jednostek archiwalnych. Dotąd udało się odnaleźć zaledwie fragmenty dawnych inwentarzy archiwalnych, nie jest więc wykluczone, że znaczną część zbiorów trzeba będzie na nowo inwentaryzować a to będzie wymagało wiele czasu.

Najbardziej intensywnie porządkowano i spisywano archiwum b. rejencji opolskiej zawierające najcenniejsze materiały do dziejów polskości na Śląsku Opolskim w XIX i XX w. Ogromne to ar-

chiwum, liczące w przybliżeniu około 200.000 jednostek archiwalnych, jest zupełnie zdezorganizowane i pozbawione inwentarzy, wobec czego trzeba będzie na nowo wykonać długą i mozolną pracę, jaka musi poprzedzić ostateczną inwentaryzację. Pracę tę zaplanowaną na długie lata rozpoczęto w ubiegłym roku od spisywania akt politycznych, mających duże znaczenie naukowe i praktyczne. Rezultatem dotychczasowej pracy jest spisanie prawie 11.500 jednostek archiwalnych.

Czwartym wreszcie zespołem, który domagał się również rychłego udostępnienia dla świata naukowego, jest archiwum Śląskiego Konsystorza Ewangelickiego we Wrocławiu. Archiwum to, obejmujące okres od końca wieku XVIII do lat czterdziestych wieku XX, poniosło może najmniejsze straty ze wszystkich zbiorów znajdujących się obecnie w Archiwum Państwowym. Wobec braku inwentarzy dawnych musiano i tu rozpocząć pracę od podstaw tzn. od spisywania materiałów celem ich uporządkowania i ujęcia w nowe inwentarze. Dotąd spisano w ten sposób prawie 5.000 jednostek, co oznacza około 25% całości zbioru.

Oprócz tego uporządkowano całkowicie lub częściowo kilka mniejszych zespołów, co z pewnych względów było konieczne.

Można mieć pewność, że w ciągu 1949 r. prace porządkowe i inwentaryzacyjne będą prowadzone w sposób bardzo intensywny, zwłaszcza że personel będzie mniej niż dotąd zajęty zabezpieczaniem i zwożeniem archiwaliów.

W miarę postępu prac porządkowych odnajduje się wśród archiwaliów fragmenty materiałów obcych, które zwraca się instytucjom właściwym do ich przechowania, względnie do dysponowania nimi. W ten sposób przekazano:

1) Ministerstwu Oświaty — 44 teczek akt b. rządu Generalnej Gubernii oraz 105 teczek akt b. Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

2) Wydziałowi Lekarskiemu Uniwersytetu Wrocławskiego — 148 tomów i 1 wiązkę akt, do których przechowania właściwy jest Wydział Lekarski.

3) Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu — 157 vol. rękopisów, 145 tomów muzykaliów, 118 wiązek luźnych druków i fragmentów muzykaliów oraz 215 tomów wydawnictw drukowanych, które dawniej stanowiły własność b. Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu.

4) Archiwum Archidiecezjalnemu we Wrocławiu — 313 tomów i wiązek akt z XVII—XVIII w. oraz 618 dokumentów pergaminowych i papierowych z XIV—XVIII w.

Mniejsze ilości archiwaliów przekazano archiwom państwowym w Krakowie i w Szczecinie.

Dzięki szybkim postępom w dziedzinie porządkowania archiwaliów uczeni znajdują coraz obfitsze materiały źródłowe do badań historycznych. Wzrasta ilość osób korzystających z archiwaliów w pracowni naukowej, zwiększa się liczba odwiedzin. Najlepiej odzwierciedla się to w cyfrach: w roku 1946 odwiedziły pracownię naukową 4 osoby, ilość odwiedzin wyniosła 34, natomiast w roku 1948 ilość osób wzrosła do 22, ilość odwiedzin do 171. Dla archiwum organizującego się, jakim jest Archiwum Wrocławskie, cyfry te są bardzo znamienne. Podobnie wzrosła liczba załatwionych kwerend dla władz państwowych i samorządowych.

Jeśli się pragnie scharakteryzować choćby pobieżnie działalność Archiwum Państwowego w roku 1948, nie można nie wspomnieć o jego udziale w Wystawie Ziem Odzyskanych. Mimo że pracami porządkowymi objęto stosunkowo drobną część posiadanych archiwaliów i mimo że pracownicy Archiwum mieli bardzo mało czasu na wyszukiwanie potrzebnych materiałów, Archiwum dostarczyło 137 dokumentów oryginalnych i 58 fotokopii na Wystawę Z. O. Większość tych dokumentów i wszystkie fotokopie znalazły się w dziale historycznym Wystawy Z. O.; kilkadziesiąt dokumentów przeważnie pisanych w języku polskim dostarczono na Wystawę Języka Polskiego. Oprócz tego Archiwum wzięło czynny udział w Wystawie Dorobku Naukowego Ziem Odzyskanych, urządzanej w gmachu Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie pokazano ciekawe dokumenty od XIII do XX wieku.

Zbyteczne jest omawianie kłopotów i trudności (od spraw lokalowych począwszy a skończywszy na sprawach personalnych), z jakimi Archiwum musi walczyć. Nie można jednak nie brać ich pod uwagę przy ocenianiu rocznego bilansu działalności Archiwum. Jeśli wypada on korzystnie, to jest to w dużym stopniu zasługą pracowników, którzy w warunkach niejednokrotnie bardzo ciężkich dali z siebie maximum wysiłku we wszystkich pracach, jakie mieli do wykonania. Wyniki osiągnięte w dziedzinie zabezpieczania i porządkowania materiałów oraz ich udostępniania pozwalają mieć pewność, że rola, jaką Archiwum odgrywa w życiu naukowym Wrocławia przez ułatwianie badań nad dziejami Śląska, będzie z każdym rokiem coraz poważniejsza.

Michał Wąsowicz

Archiwum Akt Dawnych m. Wrocławia.

Władze miejskie m. Wrocławia mimo licznych i trudnych problemów administracyjnych i gospodarczych, których rozwiązaniem musiały się zajmować, nie traciły z oczu spraw ogólnokulturalnych, oświatowych i naukowych. Po utworzeniu Muzeum Historycznego